

MONOGRAFIE:

STOCKMANN, R., MEYER, W. (eds.) (2016) *The Future of Evaluation: Global Trends, New Challenges, Shared Perspectives*. London: Palgrave Macmillan. ISBN: 978-1-137-37636-7

Recenzent:

Oto Potluka, CEPS, University of Basel, Steinengraben 22, 4051, Basel, Switzerland

Úvodem

Publikace se věnuje vývoji evaluací po celém světě po několik předcházejících desetiletí. Z nich pak jednotliví autoři příspěvků vychází při diskusi specifických témat o evaluačních kulturách, metodologii, či vzdělávacích programech. Text celé knihy je členěn do šesti základních podkapitol. V první z nich se oba editoři věnují tématu budoucnosti evaluací a nastiňují další strukturu publikace. V druhé části je pět příspěvků k tématu role evaluací ve společnosti. Třetí část rozebírá globální trendy z pohledu evaluací jako profese. Další část je věnována otázkám praktické použitelnosti evaluací. Pátá podkapitola pak zaměřuje svou pozornost na nové výzvy pro evaluaci z pohledu teorií a používaných metod. Závěrečná kapitola pak shrnuje celou publikaci.

Obsah jednotlivých statí

V první kapitole, jak již bylo zmíněno, věnují autoři pozornost budoucnosti evaluací. Jejich budoucnost vymezují prostřednictvím i) poptávky po evaluacích a to zejména v národních politikách, ii) nabídku evaluací, jakožto zvláštní typ služby, profesionalizaci evaluací a to jak iii) prostřednictvím sítí a sdružení, tak iv) prostřednictvím budování evaluačních kapacit, např. v podobě vysokoškolských programů zaměřených na evaluace a v) šíření výsledků evaluací.

Peter Dahler-Larsen se v druhé kapitole věnuje tématům spjatým s popularizací evaluací, se systematizací evaluačních prací, orientací na výstupy z evaluací, vztahu mezi evaluacemi a společenským výzkumem, a v neposlední řadě také praktickou použitelností evaluací.

Poptávce vládních a nevládních organizací po evaluacích se věnuje Reinhard Stockmann ve třetí kapitole. Poptávku rozebírá jak z pohledu účelu evaluací (management programů, správnosti jejich provedení a odpovědnosti za ně, tak z pohledu učení se). Autor se také zaměřuje na nabídkovou stranu evaluací, včetně dnes poměrně aktuálního tématu certifikace evaluátorů.

Susan Tamondong se zaměřuje na evaluační kapacity v rozvojové spolupráci, kdy vyzdvihuje hlavně problémy k řešení v podobě scházející technické znalosti a finančních zdrojů, slabého využívání evaluací při koncipování politik, slabého zapojení místních evaluátorů, nízké nezávislosti, korupčních praktik a nízkého řízení kvality evaluací.

V globálním měřítku je patrný vzrůst počtu evaluačních společností po celém světě. To ukazuje na rostoucí vliv evaluací a jejich využívání při koncipování veřejných politik. Tudíž se tomuto významnému tématu věnuje i tato publikace v páté kapitole autorů Pablo Rodríguez-Bilella a María Alejandra Lucero.

Na tuto kapitolu navazují André Martinuzzi a Wolfgang Meyer, kteří se na problematiku globální společnosti a evaluací dívají z pohledu několika regionálních uskupení, která mezi sebou porovnávají v jejich vývoji evaluační kultury a evaluačních kapacit.

Etablované profese jsou vyučovány na univerzitách. Proto si Wolfgang Meyer klade v sedmé kapitole otázku, zda se evaluace stala globální profesí. Počty vzdělávacích programů a kurzů po celém světě mu slouží jako vodítko, kterým určuje, zda je evaluace profesí. Vývoj ukazuje, že od 80. let 20. století postupně klesal počet univerzitních programů o evaluacích z počtu 67 na 27 v roce 2006, nicméně poté opět začal jejich počet vzrústat. Verena Fridrich pak navazuje svým příspěvkem o vzdělávacích programech v evaluacích na evropských univerzitách.

V rámci podkapitoly o globálních trendech v evaluacích jako profesi, se dále věnují kapitoly devět, deset a jedenáct, ve kterých je pojednáváno o vývoji evaluačních kapacit a evaluacích obecně v Latinské Americe, v Ugandě a v Číně. Konkrétně se Sergio Valencia a Pablo Rodríguez-Bilella věnují vývoji přístupu k evaluacím ve třech etapách (v 80. a 90. letech minulého století a ve stávajícím století). Zejména se autoři věnují vlivu

mezinárodních organizací na budování evaluačních kapacit. Příklad Ugandy v desáté kapitole, jejímž autorem je David Smith, ukazuje, jakým vývojem a s jakými parametry se vyvíjí evaluační kultura v této africké zemi. Yimin Yuan a Laura Pan Luo přenáší pozornost do Asie a v navazující kapitole se zabývají otázkou, do jaké míry jsou evaluace v Číně objektivní a nezávislé.

Hans-Martin Boehmer věnoval dvanáctou kapitolu významu evaluací v mezinárodní rozvojové spolupráci z pohledu mezinárodních organizací prosazující používání evaluací i s ohledem na to, k jakým účelům evaluace slouží.

Institucionální nastavení monitoringu a evaluací v Egyptě je tématem třinácté kapitoly od autorů Laila El Baradei, Doha Abdelhamid a Nermine Wally. V kapitole jsou popsány výsledky průzkumu realizovaného formou rozhovorů s 61 respondenty z řad evaluátorů a zadavatelů evaluací v Egyptě. Autorky také popisují vývoj evaluačních kapacit v turbulentní době několika egyptských revolucí.

Silvia Hernández Sánchez a Sabrina Storm se věnují v patnácté kapitole užití evaluací při formování politik v Kostarice a Mexiku. Ukazují přitom na poměrně vysokou evaluační kulturu v těchto dvou zemích.

Donna Mertens pak v následující kapitole zkoumá budoucnost evaluací v USA z pohledu společenských změn. Popisuje vývoj přístupu politiků k evaluacím v USA a také odezvu na některé politické kroky. Příkladem je odpověď Americké evaluační společnosti (American Evaluation Association – AEA) na prosazování *randomized control trials* (RCT) jako jediného správného evaluačního designu, kdy AEA ukazuje, že pro různé typy evaluací jsou vhodné také různé typy designu. Z kapitoly je patrný velký tlak amerických politiků na to, aby evaluace byly věrohodné a jejich závěry jednoznačné.

Jan-Eric Furubo v sedmnácté kapitole zmiňuje historický vývoj evaluací až po současnost. Zároveň diskutuje současné výzvy a nejistotu turbulentního globálního světa. Ta s sebou přináší požadavek, aby evaluátoři akceptovali širší diskusi o přínosu evaluací a společenských věd v politické diskusi, protože evaluace jsou pouze jedním ze zdrojů informací pro tvorbu politik.

V osmnácté kapitole Reinhard Stockmann a Wolfgang Meyer upozorňují na evaluační dilema v podobě vědeckosti na jedné a praktické použitelnosti evaluací na straně druhé. Z toho pak vyplývá další dilema rozhodování na základě všeobecně dostupných informací a specifickými informacemi, které jsou k dispozici pouze někomu. Autoři upozorňují na kontrast mezi emancipační rolí evaluací a požadavkem na to, aby byly evaluace dostatečně rigorózní.

Frans Leeuw se v devatenácté kapitole věnuje doposud méně obvyklému tématu – evaluacím v kybernetické společnosti a stanovování pravidel tam, kde informační a komunikační technologie způsobují stírání hranic mezi národními státy. Dochází k závěru, že tradiční národní státy se mění a tím je pro evaluátory těžší poskytnout adresná doporučení.

Stefan Silvestrini věnuje dvacátou kapitolu ex-ante evaluacím v mezinárodní rozvojové spolupráci, tak i v politikách Evropské unie, jako vstupní informaci pro dopadové evaluace.

Tématu dopadových evaluací a evaluací postavených na teoriích v kontextu určení dopadu, ale i mechanismu jeho dosažení se věnují Christoph Mueller a Maria Albrecht. Jejich příspěvek je zaměřen na výhody obou přístupů k evaluacím a jejich vzájemné doplnění. Autoři zkoumají výhody, ale i úskalí těchto dvou typů evaluací a možnosti jejich kombinování. Tato kapitola je aktuální i z pohledu běžící diskuse jak v USA, tak v EU o dopadových evaluacích a zlepšování veřejných intervencí.

V kapitole o metodologických výzvách diskutují Wolfgang Meyer, Evelyn Funk a P. Linh Nguyen o rozdílech mezi společenským výzkumem a evaluacemi, kdy první vyžaduje odstup od cílových skupin, zatímco evaluace potřebují zahrnutí dotčených aktérů a jejich participaci kvůli realizovatelnosti závěrů a doporučení.

V poslední kapitole s názvem Od evaluační teorie k testům evaluační teorie se Brad Astbury věnuje tématu rozvoje evaluací, nových metod, přístupů a nástrojů. Na jednu stranu vítá inovace v evaluacích, na druhou stranu si ale současně klade otázku, zda skutečně všechny tyto přístupy mají opodstatnění v evaluacích.

Závěrem

Publikace je aktuálním vstupem do diskuse o budoucím vývoji evaluací. Jejím cenným příspěvkem je globální pohled na evaluace, který nám ukazuje, jakým vývojem procházely a prochází evaluace a jaké lze očekávat další trendy.

Na druhou stranu v publikaci úplně schází téma zaměřené na střední a východní Evropu. Otázkou tak zůstává, jestli náš region je natolik podobný ostatním evropským regionům, nebo jde, z pohledu evaluací, o marginální region.

Závěr publikace shrnuje vazby evaluací na globální společnost, vliv současných informačních komunikačních technologií, pohled na evaluace jako profesi, evaluaci jako motor rozvoje a nakonec jako vědecké úsilí.